

20018 - حکم عقیقه چیست و آیا عقیقه از فقیر ساقط می‌شود؟

سوال

الله به ما نوزادی داده و من شنیده‌ام که شوهرم باید دو گوسفند به عنوان عقیقه ذبح کند. حال اگر به سبب بدهی‌هایی که دارد شرایطش مناسب نباشد آیا این عقیقه از او ساقط می‌شود؟

پاسخ مفصل

الحمد لله.

اولاً:

علما درباره حکم عقیقه بر سه قول مختلف هستند: برخی آن را واجب می‌دانند و برخی آن را مستحب گفته و برخی دیگر گفته‌اند که سنت مؤکد است و شاید این قول، راجح و صحیح‌تر باشد.

علمای «اللجنة الدائمة» می‌گویند:

عقیقه سنت مؤکد است که برای نوزاد پسر دو گوسفند است که هر یک برای قربانی کافی است و برای نوزاد دختر یک گوسفند و در روز هفتم تولد ذبح می‌شود و اگر از روز هفتم به هر وقت دیگر موکول کند جایز است و تاخیر آن گناه ندارد و بهتر آن است که هر چه زودتر انجامش دهد.

(فتاوی اللجنة الدائمة: ۴۳۹ / ۱۱).

اما در این باره اختلاف نظر دارند که برای فقیر واجب نیست چه رسد به کسی که بدهکار است و حتی چیزهای مهم‌تر از عقیقه مانند حج نیز بر بدهکاری مقدم نیست. (اول باید بدهی‌اش را ادا کند سپس به حج برود).

بنابراین به سبب شرایط مالی شوهرتان، عقیقه بر شما لازم نیست.

از علمای «اللجنة الدائمة» پرسیده شد:

اگر صاحب چند فرزند شوم و چون حقوق بگیر هستم و حقوق کم است و تنها برای خرج ماهیانه‌ام کافی است به سبب دست تنگی نتوانم برای هیچ‌کدام عقیقه بدهم حکم عقیقه‌های فرزندان من چیست؟

آنان چنین پاسخ دادند:

اگر شرایط شما چنان باشد که گفته‌اید و دستتان تنگ باشد و حقوقتان تنها برای هزینه‌های خودتان و خانواده‌تان کافی باشد اشکالی ندارید که عقیقه فرزندانان را انجام ندهید زیرا الله تعالی می‌فرماید:

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا [بقره: ۲۸۶]

(الله هیچ‌کس را جز به اندازه توانایی‌اش تکلیف نمی‌کند)

و می‌فرماید:

وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ [حج: ۷۸]

(و در دین بر شما سختی قرار نداده است)

و همچنین می‌فرماید:

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ [تغابن: ۱۶]

(پس تا می‌توانید از الله پروا بدارید).

و برای آنکه پیامبر - صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: «هرگاه شما را به چیزی امر کردم در حد توانتان انجامش دهید و اگر شما را از چیزی باز داشتم از آن دوری کنید» و هرگاه برایتان میسر شد انجامش برایتان مشروع می‌شود.

(فتاوی اللجنة الدائمة: ۴۳۶ / ۱۱، ۴۳۷).

همچنین از علمای «اللجنة الدائمة» پرسیده شد که:

مردی صاحب پسرانی شد اما به دلیل آنکه در حالت فقر بود عقیقه آنان را انجام نداد و پس از چند سال خداوند او را از فضل خود ثروتمند کرده؛ آیا باید عقیقه دهد؟

آنان چنین پاسخ دادند:

اگر شرایط چنان باشد که گفتید، مشروع آن است که برای هر یک از آنان دو گوسفند عقیقه دهد.

(فتاوی اللجنة الدائمة: ۴۴۱ / ۱۱، ۴۴۲).

از شیخ ابن عثیمین پرسیده شد:

مردی تعدادی پسر و دختر دارد اما یا به سبب ندانستن و یا به سبب سهل انگاری عقیقه هیچ یک از آنان را نداده و زمانی طولانی از آن گذشته است و برخی از آنان اکنون بزرگ شده‌اند. اکنون باید چکار کند؟

ایشان پاسخ دادند:

اگر از روی ندانستن یا از روی امروز به فردا انداختن عقیقه نکرده اگر اکنون عقیقه آنان را انجام دهد نیکوست، اما اگر در حین مشروعیت آن فقیر بوده چیزی بر عهده او نیست.

(لقاء باب المفتوح: ۱۷/۲ - ۱۸).

همینطور بر خانواده‌اش واجب نیست که به نیابت از او ذبح کنند اگرچه برایشان جایز است، چنانکه پیامبر - صلی الله علیه وسلم - برای نوه‌هایش حسن و حسین عقیقه دادند، چنانکه ابوداود (۲۸۴۱) و نسائی (۴۲۱۹) روایت کرده‌اند و شیخ آل‌بانی در «صحیح أبی داود» (۲۴۶۶) آن را صحیح دانسته است.

ثانیا:

اگر حج و عقیقه با یکدیگر تعارض داشتند قطعاً حج مقدم است و اگر خواستید بعدها برای فرزندان عقیقه دهید جایز است حتی اگر بزرگ شده باشند و لازم نیست که به دعوت شدگان بگویید که این عقیقه است و برای آنان نیز جایز نیست که کار شما را مسخره کنند زیرا شما کار درست را انجام داده‌اید و شرط هم نیست که عقیقه پخته شود و مردم به آن دعوت شوند بلکه توزیع گوشت نپخته آن نیز جایز است.

علمای «اللجنة الدائمة» می‌گویند:

عقیقه یعنی: آنچه در روز هفتم تولد به عنوان شکرگزاری الله برای تولد فرزند - پسر باشد یا دختر - ذبح می‌شود و این کار سنت است زیرا احادیثی درباره آن وارد شده و برای کسی که برای فرزندش عقیقه می‌کند جایز است که مردم را برای خوردن عقیقه به خانه‌اش یا مانند آن دعوت کند و همچنین می‌تواند گوشت آن را - پخته یا نپخته - میان فقرا و خویشان و همسایگان و دوستان و دیگران توزیع کند.

(فتاوی اللجنة الدائمة: ۴۴۲ / ۱۱).

والله اعلم.